

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «Природно-заповідна справа»

Ступінь вищої освіти - Бакалавр
Спеціальність 205 Лісове господарство
Освітня програма «Лісове господарство»
Рік навчання 3 нти, семестр 6 + 2 стн, семестр 4
Форма навчання денна
Кількість кредитів ЄКТС 4,0
Мова викладання українська

Лектор навчальної
дисципліни
Контактна інформація
лектора (e-mail)
URL ЕНК на
навчальному порталі
НУБіП України

Попович Сергій Юрійович, д. б. н., професор
Кафедра ландшафтної архітектури та фітодизайну
n8u5k0@ukr.net
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1584>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – це професійна підготовка бакалаврів лісового господарства, які можуть за необхідності працювати на територіях природно-заповідного фонду, застосування ними знань для наукової діяльності, організації ведення екозбалансованого господарювання у лісах, лісокористування та його ефективного екоконтролю. *Завданнями* дисципліни є: надання студентам теоретичних і практичних знань, вироблення у них професійної потреби щодо необхідності покращання екостану країни згідно з конституційним правом населення на чисте довкілля через створення географічно репрезентативної мережі природно-заповідних територій; усвідомлення необхідності переходу на збалансоване співвідношення земель природно-заповідного фонду з іншими категоріями лісових земель і визнання його обов'язковою складовою сталого розвитку держави; закріплення стереотипу пріоритетності збереження біотичного та ландшафтного різноманіття.

Компетентності навчальної дисципліни: здатність розв'язувати складні загальні й вузькі спеціальні проблеми та практичні завдання у галузі лісівничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних концепцій, теорій і методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК): 1. Здатність реалізувати права і обов'язки як громадянина держави, усвідомлюючи цінності демократичного суспільства та необхідність його екозбалансованого розвитку, дотримуватися верховенства права, поважати права і свободи людини в Україні. 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку лісівничої галузі, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. 3. Прояв цінування та поваги до різноманітності та мультикультурності громадянського суспільства. 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, а також іншими іноземними мовами щодо пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел та до проведення наукових досліджень на відповідному рівні, до адаптації та дії в новій ситуації, працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. 5. Здатність навчатися і оволодівати сучасними

знаннями, до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, володіння системним підходом, до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. 6. Проявлення високого рівня знань і розуміння сутності лісівничої галузі та її професійності, державних завдань. 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, планувати та керувати часом, мати навички використання фундаментальних розділів природничих і математичних наук, використання комунікаційних технологій, виявляти, ставити, вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення, розробляти та управляти виробничими проектами. 8. Проявлення прагнення до збереження навколишнього середовища, лісів, демонстрація навичок здійснення безпечної діяльності.

спеціальні (фахові) компетентності (СК): 1. Здатність застосовувати знання і уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства та природно-заповідної справи в лісах, мати навички оцінювання, інтерпретації та синтезу теоретичної інформації та практичних виробничих і дослідних даних у галузі природно-заповідної справи, використовуючи базові знання зі спеціалізованих підрозділів екології, ботаніки, дендрології, зоології, проектування, формування та експлуатація компонентів лісових об'єктів, захисту і охорони раритетних лісових рослин і фітоценозів. 2. Здатність використовувати знання й практичні навички для аналізу біотичних явищ і процесів, обробки дослідних даних щодо проектування, створення і експлуатації заповідних об'єктів у лісах, проектування, створення та експлуатації компонентів охоронних лісових рослинних угруповань. 3. Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів, а також застосовувати знання та розуміння процесів формування заповідних об'єктів у лісах для розв'язання виробничих технологічних задач на фоні сучасних екологічних викликів. 4. Здатність вирішувати поставлені завдання зі створення насаджень, їх вирощування та формування на природно-заповідних територіях на основі вивчення літературних та нормативних джерел передового наукового та виробничого досвіду. 5. Здатність вибрати концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, зокрема сучасні досягнення у формуванні системи природно-заповідного фонду. 6. Здатність розв'язувати коло проблем та задач під час управління установами природно-заповідного фонду, шляхом самостійного навчання освоювати нові напрями, використовуючи здобуті знання у галузі природно-заповідної справи, зокрема уміння застосовувати знання та навички для проведення робіт із кадастру охоронних лісових екосистем, збереження та охорони біорізноманіття на лісових об'єктах, підвищення їх екопотенціалу. 7. Здатність до розроблення концептуальних та інноваційних проектних рішень із комплексними діями у заповідних лісах або проектами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

Програмні результати навчання навчальної дисципліни (ПРН): 1. Аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку країни, лісівничої галузі та природно-заповідної справи для формування громадянської позиції, формування національної гідності та патріотизму. 2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти у галузі природно-заповідної справи. 3. Проводити літературний пошук українською та іноземними мовами і аналізувати отриману інформацію. 4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства на природно-заповідних територіях. 5. Розуміти і застосовувати особливості процесів росту і розвитку лісових насаджень, теорії та принципи ведення лісового і мисливського господарства для вирішення завдань професійної природоохоронної діяльності. 6. Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей. 7. Застосовувати законодавчі акти, нормативно-довідкові матеріали, організаційно-управлінську документацію з організації та ведення лісового і мисливського господарства на природно-заповідних територіях, знання з економіки та права для забезпечення ефективної природоохоронної діяльності. 8. Проектувати та організовувати ведення лісового та мисливського господарства на природно-заповідних територіях відповідно до встановлених вимог. 9. Застосовувати лісівничі та екологічні загальновідомі методи збору дослідного матеріалу та його

статистичного опрацювання. 10. Аналізувати результати досліджень лісівничо-таксаційних показників дерев, деревостанів, їх продуктивності, стану насаджень та доквілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази на природно-заповідному фонді. 11. Оцінювати значущість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану доквілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази на природно-заповідних територіях і робити аргументовані висновки. 12. Інтегрувати та удосконалювати виробничі процеси ведення природно-заповідної справи.

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Години (лекції/практичні)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
2 семестр				
Модуль 1				
Тема 1. Сутність природно-заповідної справи.	2/2	Розуміти сутність та значення галузі ПЗС для ЛГ, мету, завдання, об'єкта і предмету, методів досліджень, обсягу матеріалу для самостійної підготовки.	Ознайомлення зі структурою дисципліни, обсягом навантаження, літературою, системою оцінювання знань, ходом занять, роллю колоквиуму, рефератів і презентацій, конспектування, тестовим та усним контролем знань, вимогами до відпрацювання пропущених занять.	4
Тема 2. Історія природно-заповідної справи.	1/2	Уміти відтворювати основні етапи історії, структурні та функціональні елементи вертикалі управління ПЗС. Знати офіційні документи управління новоствореними територіями і об'єктами ПЗФ.	Виконання і здача практичної роботи №2 відповідно до вимог Практикуму.	14
Тема 3. Заповідна спадщина природи.	2/2	Назвати й охарактеризувати об'єкти всесвітньої, національної та регіональної спадщини України.	Виконання самостійної роботи.	1

Тема 4. Ідеології й теорії природно-заповідної справи.	1/2	Охарактеризувати основні ідеології й теорії природно-заповідної справи.	Виконання самостійної роботи.	1
Тема 5. Класифікації природоохоронних територій.	2/9	Перелічити й охарактеризувати категорії міжнародної, національної та наукової класифікацій природоохоронних територій.	Виконання і здача практичної роботи №3 відповідно до вимог Практикуму. Виконання першої модульної контрольної роботи письмовими та електронними засобами.	16
Модуль 2				
Тема 6. Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі.	4/10	Орієнтуватися у географії мережі БсЗ, ПЗ і НПП та з'ясувати ступінь репрезентативності цих категорій ПЗФ. Уміти розробити схематичні картографічні моделі екомереж для областей проживання студентів.	Виконання і здача практичних робіт №5 і №6 відповідно до вимог Практикуму.	28
Тема 7. Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	3/3	Визначати завдання та функції установ ПЗФ, їхню відомчу приналежність.	Виконання самостійної роботи. Виконання другої модульної контрольної роботи письмовими та електронними засобами. Складання усного колоквиуму.	6
Всього за 1 семестр				70
Екзамен	15/30	Визначається кількість правильних відповідей на тестові завдання	30 тестових завдань різної складності	30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу лектора за наявності задокументованих поважних причин (лікарняний, похорони, конференції, спортивні змагання тощо). Перескладені модулі без поважних причин також оцінюються на нижчу оцінку. Без усіх складених модулів до атестації не допускається.
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час модульних контрольних робіт, заліків та екзаменів заборонені (у т. ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення такого явища атестаційний захід припиняється і робота вважається незадовільною.
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (лікарняний, похорони, конференції, спортивні змагання тощо) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із адміністрацією ННІ). Пропущені заняття без поважних причин необхідно відпрацювати. Час, обсяг і зміст відпрацювання матеріалу пропущених занять визначає викладач заняття.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Навчально-методичне забезпечення

1. Бурда Р.І., Андрієнко Т.Л., Клименко О.М., Борисик Б.В. Заповідна справа. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців в аграрних вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації з напрямку 0708 «Екологія» (спеціальність 6.070800 «Екологія та охорона навколишнього природного середовища». К.: Аграрна освіта, 2003. 9 с.

2. Попович С.Ю., Корінько О.М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами денної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». К.: Видавничий центр НАУ, 2005. 27 с.

3. Попович С.Ю., Корінько О.М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами заочної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». К.: Видавничий центр НАУ, 2005. 25 с.

4. Попович С.Ю., Корінько О.М., Гузій А.І., Парчук Г.В. Природно-заповідна справа. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців напрямку 1304 «Лісове та садово-паркове господарство» в аграрних вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації. К.: Аграрна освіта, 2005. 11 с.

5. Чернявський М.В. Методичні вказівки для студентів лісогосподарського факультету з курсу «Природозаповідна справа». Львів: УкрДЛТУ, 1997. 25 с.

Підручники, посібники, практикуми

1. Горб К.М. Теорія та практика організації території особливої охорони: Навч. посіб. Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. 56 с.

2. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи: Навч. посіб. Рівне: РДТУ, 2000. 239 с.

3. Заповідна справа в Україні: Навч. посіб. За ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. К.: Географіка, 2003. 306 с.

4. Заповідна справа. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., СОЛОДКИЙ В.Д., МАСІКЕВИЧ Ю.Г. та ін. Харків: НТУ ХПІ. 2002. 240 с.

5. Ковальчук А.А. Заповідна справа: науково-довідникове видання. Ужгород: підприємство “Ліра”, 2002. 312 с.

6. Основи заповідної справи. К.: Видавн.-поліграф. центр «Київський університет», 2002. 128 с.

7. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Навч. посібник. К.: Арістей, 2007. 480 с.

8. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Практикум. К.: «ЦП “Компринт”», 2021. 113 с.

9. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Підручник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2023. 392 с.

10. Солодкий В.Д., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., МАСІКЕВИЧ Ю.Г., Білокінь М.В., Гринь С.О., Шапорев В.П., Моїсєєв В.Ф. Заповідна справа: Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 288 с.

11. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., МАСІКЕВИЧ Ю.Г., Солодкий В.Д та ін. Управління природоохоронною діяльністю. Харків: НТУ «ХПІ», 2002. 304 с

12. Фурдичко О.І., Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа в Україні: Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 336 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.rada.gov.ua/laws/> – Природоохоронне законодавство України;

<http://www.menr.gov.ua/> – Міністерство охорони навколишнього природного середовища України;

<http://unesco.org.ua/> – Національна комісія України у справах ЮНЕСКО;

<http://unesco.org/mab> – Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера» щодо біосферних резерватів;

<http://www.ecnc.nl/doc/lynx/> – Всеєвропейська екологічна мережа;

www.panda.org/dcpo – Міжнародний фонд дикої природи (WWF International, Дунайсько-Карпатська програма);

<http://whc.unesco.org/heritage.htm> – Конвенція про Всесвітню спадщину;

<http://ramsar.org/> – Рамсарська конвенція;

www.biospace.nw.ru ; www.ecoethics.ru ; www.elol.nw.ru/kekz – Київський еколого-культурний центр;

<http://www.biodiv.org/default.shtml> – Науково-освітній центр збереження

біорізноманіття Мінприроди України та НУ «Києво-Могилянська академія»;

www.proforest.org – Міжнародний методичний посібник з проблем